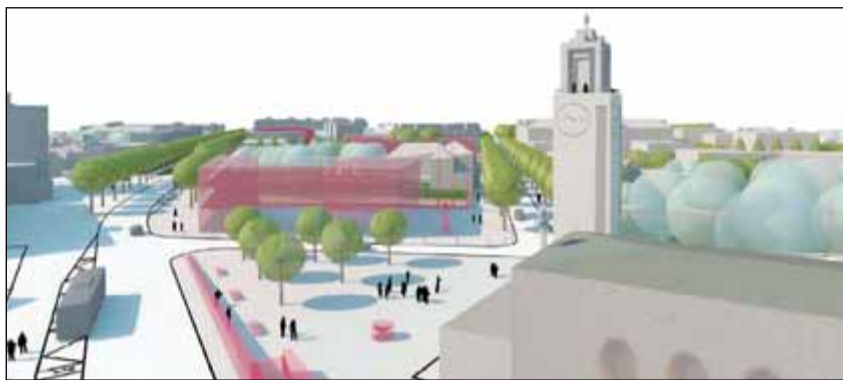

URBANISTICKÉ SOUTĚŽE JAKOŽTO SOUTĚŽE O NÁVRH

K § 102 AŽ § 109 ZÁKONA O VEŘEJNÝCH ZAKÁZKÁCH VE VZTAHU K SOUTĚŽNÍMU ŘÁDU ČESKÉ KOMORY ARCHITEKTŮ

Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR byla dne 18. května 2010 schválena a prezidentem republiky 27. května 2010 podepsána rozsáhlá novela zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů. Součástí této novely byla též úprava části čtvrté, která je věnována specifické formě soutěže o veřejnou zakázku – soutěži o návrh, určený zejména zadáním v oboru územního plánování (a urbanismu), architektury a stavitelství (konstrukce) a zpracování dat [§ 103 odst. 2 zákona], navazující přímo na ustanovení § 23 odst. 6, jímž se umožňuje zadat veřejnou zakázku vítězi či vítězům (oceněným) soutěže o návrh zjednodušeným procesem „jednacího řízení bez uveřejnění“ [§ 34 zákona]. **Soutěži o návrh** se rozumí postup zadavatele směřující k získání návrhu, projektu či plánu, což je jinými způsoby zadávání nedosažitelné. Zákon takový postup nepřipouští. Soutěž o návrh použije zadavatel tehdy, jestliže na tuto soutěž **navazuje zadání veřejné zakázky** na služby, přičemž na základě této soutěže mají být vybranému účastníkovi či účastníkům soutěže o návrh poskytnuty soutěžní ceny nebo platby.

Urbanistické, architektonické i konstrukční soutěže představují standardní, mezinárodně uznávanou formu zadávání veřejných zakázek již několik století, přičemž nejméně 160 let tvoří zadávání veřejných zakázek touto formou ucelený systém, jehož pravidla jsou stabilizována a víceméně identicky sdílána všemi vyspělými zeměmi euroatlantického prostoru, neboť jsou veřejně nejlépe kontrolovatelná a nepřehlédnější. V mezinárodním měřítku je uznávaným předpisem pro konání architektonických soutěží „**Revidované doporučení pro mezinárodní architektonické a urbanistické soutěže**“, schválené na plenárním zasedání na 20. schůzi UNESCO v Paříži 27. listopadu 1978, popřípadě „Pokyny a doporučení pro organizátory – příloha k předpisům pro mezinárodní soutě-

Ideová urbanistická soutěž Sluneční město Praha-Zbraslav
(1. cena: TŘI ARCHITEKTI, MgA. Ing. arch. Michal Fišer,
Ing. Štěpán Špoula, Ing. arch. Tomáš Bílek, 2009)

že v architektuře a plánování měst“, schválené a vydané UIA (Mezinárodním svazem architektů), resp. „**Competition Rules of Architects' Council of Europe (ACE) – Recommendations**“. Vedle těchto základních mezinárodních pravidel si jednotlivé státy schvalují (obvykle prostřednictvím profesních sdružení) vlastní soutěžní pravidla; za jiné uvádíme například:

• Grundsätze und Richtlinien für Wettbewerbe auf den Gebieten der

Raumplanung, des Städtebaues und des Bauwesens (Německo),

- Wettbewerbsordnung der Architekten (Rakousko),
- Règles des Concours d'Architecture (Francie),
- Regole delle Concorsi di Architettura (Itálie),
- Architectural Competitions of RIBA a RTPI (Velká Británie),
- Competition Rules of Finnish Association of Architects (Finsko),

- Competition Rules of Danish Architects (Dánsko),
- Competitive Tendering for Building Work [RAIA (Austrálie) či AIA (USA)],
- Architectural and Design Competitives (Japonsko).

V České republice se tak stalo na základě zmocnění obsaženého v § 23 odst. 6 písm. s) a § 25 odst. 4 písm. b) zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů, **Soutěžním řádem České komory architektů** (dále jen „SŘ ČKA“). Obdobný dokument byl vydán v souvislosti s veřejnými zakázkami a jejich zadáváním ve Slovenské republice:

- Vyhláška ÚVO č. 158/2006 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o druhoch súťaží o návrhov v oblasti architektúry, územného plánovania a stavebného inžinierstva, o obsahu súťažných podmienok a o činnosti poroty.
- Súťažný poriadok SKA z 18. mája 2007.

S výše uvedenými dokumenty je vnitřní řád ČKA plně kompatibilní, což našlo svůj odraz ve skutečnosti, že se novelizovaný zákon o veřejných zakázkách tohoto profesního předpisu výslovně dovolává jednak přímým odkazem v ustanovení § 103 odst. 7 zákona, jednak nově vloženou poznámkou pod čarou č. 60a, odkazující na zákon o výkonu povolání autorizovaných architektů, inženýrů a techniků: „*Podrobná pravidla pro postup v soutěži o návrh mohou být stanovena v soutěžním řádu vydaném v souladu se zvláštním právním předpisem. Soutěžní řád musí odpovídat podmínkám stanoveným tímto zákonem*“. Do souladu byly uvedeny požadavky na složení poroty a její činnost (zejména na požadavek nezávislosti většiny členů poroty na zadavateli a jmenování poroty nejpozději k datu vyhlášení soutěže), na postup zadavatelů v průběhu soutěže a po jejím skončení (protokol o soutěži a zejména výstavy a publikace soutěžních návrhů), na možnosti zrušení soutěže (jen při současném závazku zadavatele k odškodnění soutěžících) a řada

Návrh úprav náměstí Svobody ve Znojmě

(1. cena: Ing. arch. Petr Hurník, spoluautoři: Jakub Kopec, Jiří Vítek, Jaroslav Sedlák, Ondřej Bartůšek; 2009)

dalších skutečností. Do jednoznačného vztahu se dostává Česká komora architektů k Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, jemuž byla novelou zákona svěřena kompetence dohledu výslovně i nad soutěžemi o návrh.

Jak řečeno výše, zvláštnost urbanistických a architektonických soutěží spočívá v obvyklé a pochopitelné snaze zadavatele nechat si architektem, urbanistou či inženýrem prokázat nejen jejich obecnou způsobilost zhotovit zakázku, nýbrž také jejich speciální odbornou způsobilost zvládnout zcela konkrétní zadání a prokázat schopnost vlastního individuálního tvůrčího řešení pro danou lokalitu a pro daného klienta – což nemusí být obecným průkazem jeho odborné způsobilosti vždy jednoznačně dáno. Určujících faktorů speciálních je celá řada a mezi nimi zdaleka ne poslední je vztah ke klientovi, shodnost nebo blízkost názoru estetického, provozního a uživatelského a schopnost vzájemně spolupracovat.

Smyslem a posláním urbanistických a architektonických soutěží a soutěžení (jež by mělo být pochopitelně vyhrazeno především nejvýznamnějším stavbám, jakož i územním a regulačním plánům) je tudíž především:

- klientova snaha nalézt takového architekta nebo urbanistu, jehož profesní i lidský názor je svým výrazem klientovi nejbližší,
- snaha architektů a urbanistů poměřit

svou profesní zdatnost a kvalitu s jinými kolegy za podmínek vzájemně srovnatelných a při posuzování výsledků porotci nezávislými a odborně vyspělými,

- klientova snaha účelně a úspěšně zadat zakázku a tomu odpovídající snaha architekta či urbanisty zakázku získat.

Účelem urbanistické či architektonické soutěže je jednak a především vybrat na základě porovnání v soutěži předložených návrhů co nejkvalitnější urbanistický či architektonický tým, schopný vypracovat nejhodnější řešení úkolu, jednak (zejména u veřejných zakázek) poskytnout nezávislým názorem poroty oporu pro politická i ekonomická rozhodnutí vyhlásovatelé. Zvláštnost architektonických a urbanistických zakázek spočívá v obvyklé a pochopitelné snaze klienta nechat si architektem či urbanistou prokázat nejen obecnou způsobilost zhotovit zakázku, ale také speciální odbornou způsobilost zvládnout zcela konkrétní zadání a prokázat schopnost vlastního řešení. Pro tyto účely se způsob zadávání architektonických a urbanistických zakázek podle zákona o veřejných zakázkách nejeví vhodným, neboť neumožňuje dostatečnou variabilitu vymezení předmětu soutěže a její formy.

Zásadním rozdílem oproti ostatním procesům zadávání veřejných zakázek

zek, odlišujícím proto soutěž o návrh od ostatních forem zadávání, je tedy skutečnost, že předmětem plnění v soutěži o návrh je již částečné plnění **budoucího předmětu veřejné zakázky**. Tento specifický proces předpokládá vynaložení vlastního tvůrčího úsilí a značných prostředků na zhotovení návrhu. Koncepce celého zákona je postavena na principu, že součástí nabídky není sám předmět budoucího plnění; zákon důsledně vylučuje možnost poskytování plateb uchazečům o veřejnou zakázku. Z tohoto základního principu zákonodárce (v souladu se směrnicemi) připustil jedinou výjimku, a to soutěži o návrh. Z této výkladové pozice nutno interpretovat ustanovení o souběhu zadání zakázky a udělení cen a odměn (ceny a odměny jsou součástí vždy, zadání zakázky jen v případech, bylo-li tak určeno předem); jiným výkladem by byl nutně výklad vnitřně kolizní, že zákon připouští dva zcela zásadně rozdílné způsoby zadání za týchž podmínek.

Zvláštním případem jsou soutěže urbanistické, které mívají obvykle především povahu ideovou; složitost a rozsáhlost územně plánovací dokumentace prakticky znemožňuje – až na případné výjimky, je-li pořizována taková dokumentace pouze pro velmi omezené území lokality, souboru bloků nebo specifické části území (regulační plány) – předkládat v rámci soutěže celistvá řešení zadaného území. Bylo by to dokonce proti smyslu a povaze územně plánovací činnosti samé. Proto je obzvláště důležité, aby vyhlášovatelé urbanistických soutěží k této skutečnosti přihlídlí při stanovení předmětu soutěže, obsahu soutěžních návrhů a kritérií jejich hodnocení. Výsledkem urbanistické soutěže na zpracovatele územního plánu či zásad územního rozvoje tak bude především prezentace základního metodického a metodologického přístupu ke zpracování územně plánovací dokumentace, resp. k obci/městu nebo kraji, prezentace schopnosti přečíst, interpretovat a prezentovat základní témata řešeného území v komplexnosti přírodně krajinné, urbánní včetně technické a sociální včetně ekonomické.

Protože je předmětem plnění v soutěži o návrh již částečné plnění budoucího

Návrh úprav Karlova náměstí, Praha 2

(2. cena: Ing. arch. Vladimír Štulc, Ing. arch. Jan Vrana, Ing. arch. Kryštof Štulc; 2008)

předmětu veřejné zakázky, pohybuje se hodnota soutěžního návrhu podle charakteru soutěže, zejména podle rozsahu a složitosti řešení, v řádu desítek, avšak častěji stovek tisíc korun na každý jednotlivý předložený návrh. Poskytnutí cen a odměn je fakticky pouze symbolickou náhradou za obdržená plnění – o jinou než symbolickou formu se nejedná, neboť za cenu jedné studie, odpovídající cca 1% z celkových investičních nákladů, to jest cca 10% z celkového honoráře (uvažujeme-li pro jednoduchost střední hodnotu honoráře 10% z celkových investičních nákladů) obdrží odměnu několik studií (často v řádu desítek, někdy sto-

vek), přičemž naprostá většina soutěžících žádnou odměnu neobdrží.

Smyslem stanovení cen a odměn (přičemž první cena nemusí být vyplacena, je-li výsledkem zadání veřejné zakázky, v níž je cena kompenzována honorářem) je zároveň určitý vážný závazek zadavatelův, serióznost jeho záměru vyhledat zpracovatele dokumentace formou nejtransparentnější, veřejně kontrolovatelnou. Ceny a odměny vyplácené v soutěžích mají tudíž – mimo jiné – též významnou stimulační funkci, a to ve dvojitým smyslu. Jednak umožňují alespoň některým ze soutěžících uhradit zčásti

náklady spojené s účastí v soutěži, přičemž je tato částečná náhrada poskytnuta těm nejkvalitnějším a proto nejlépe využitelným návrhům. Kromě toho však jsou ceny a odměny vynaložené zadavatelem též vyjádřením jeho vážného úmyslu zadat veřejnou zakázku. V opačném případě hrozí, že zadavatelé bez rizika (které tak cele přenesou na soutěžitele) realizují soutěž pouze „na zkoušku“, aniž je k tomu povede seriózní záměr, přičemž bez vynaložení vlastního úsilí i tak obdrží značné množství práce. Takový postup by ostatně oslaboval možnosti účasti širšího spektra soutěžících týmů, protože podobný přístup by byly s to volit fakticky pouze velké kanceláře.

Specifickým smyslem soutěže je nejen nalézt nevhodnější řešení zadaného tématu a nevhodnější zpracovatele dokumentace a poskytovatele služeb, ale též doporučení k dalšímu postupu v zadávání a realizaci veřejné zakázky. Z tohoto důvodu je zvláštní postavení v urbanistických a architektonických soutěžích svěřeno soutěžní porotě složené z osob nepodjatých, ale také nezávislých. Zásadní skutečností je, že soutěžní porota je a musí být činná již v počátcích soutěže, kdy buď přímo spolupracuje na jejím zadání, nebo alespoň projednává, připomínkuje a schvaluje znění soutěžních podmínek vypracovaných zkušenými profesionály. V tomto bodě rozhodování je porota svojí kvalifikací oprávněna doporučit doplňky a změny soutěžních podmínek, především pak zpřesnit program soutěže a doporučit jako závazná ustanovení jen taková, která jsou naprosto nezpochybnitelnou součástí řešení. Zároveň obvykle doporučuje formulaci kritérií posouzení. Velmi podstatnou pomocí poroty je posouzení podkladů (jejich úplnosti, věcnosti a vhodnosti) a posouzení rozsahu a obsahu plnění požadovaných na soutěžících (v minulosti se velmi často stávalo, že podklady byly neúplné, nevhodné a často dokonce zcela nepoužitelné, resp. takové, že si byli soutěžící nuceni mnohé z podkladů obstarávat a vyhotovovat sami, což je jednak činnost nákladná a ztrátová, jednak brání soutěžícím věnovat se především samotnému řešení; takovým případem například v minulosti byla digitalizace podkladů). Všechna ostatní ustanovení mohou mít povahu pouze orientační. Toto rozhodnutí by měla porota činit při plném vědomí své následné odpovědnosti za dodržování soutěžních podmínek v celém jejich rozsahu. V závěru soutěže je porota oprávněna ve smyslu výše uvedeném vhodnými doporučeními usměrnit vztah klienta/zadavatele a architekta při budoucím uskutečňování vybraného díla. Porota musí být ve všech těchto okamžicích zárukou maximálně dosažitelné objektivity a profesionality posuzování návrhů. To je zároveň i důvod, proč je složení poroty předem známo i soutěžícím.

Rozhodnutí poroty o stanovení pořadí a rozdělení cen a odměn jsou konečná, ledaže soutěžní podmínky připouští možnost, aby soutěžící podali proti tomuto rozhodnutí stížnost. Není-li rozhodnutí poroty o vítězi zároveň rozhodnutím o tom, komu bude zakázka udělena, je toto rozhodnutí podkladem pro konečné rozhodnutí vyhlášovatele o dalším využití soutěžních návrhů, při němž nesmějí být dotčena autorská práva účastníků.

Účastníky soutěže jsou celé týmy, často spolupracující s mnoha specialisty; účast těchto osob na zveřejnění výsledků se předpokládá v souvislosti s výstavou návrhů. Projednání případných dodatečných dotazů je smysluplné pouze v případě takových soutěží, které umožňují zpřesnit podmínky zadání právě na základě posouzení dosud předložených návrhů. Zároveň umožňují osobní závěrečné představení soutěžních návrhů soutěžícími a odpovědi na dodatečné dotazy.

Souběžným smyslem soutěže je nejen nalézt nevhodnější řešení zadaného tématu transparentní formou veřejně kontrolovatelnou, ale též umožnit soutěžícím zveřejnění návrhů jejich výstavou, popřípadě publikací. Vzhledem ke skutečnosti, že většina soutěžících není ani oceněna, ani odměněna, je forma zveřejnění (publikace) určitou formou „odškodnění“. Soutěžící mohou veřejnosti představit svůj přístup k řešení a vytvořit tak jakési svoje profesní portfolio. Výsledek soutěže zveřejní vyhlášovatel přiměřeným způsobem, zejména v odborném tisku, popřípadě veřejnou výstavou. Účastníku soutěže, jehož soutěžní návrh byl oceněn nebo odměněn, se výsledek soutěže oznámí doručením rozhodnutí poroty do vlastních rukou. Závěrečný protokol z jednání poroty musí být zaslán na vědomí Komofe. Skutečnost, že se výsledky soutěže zveřejňují, má velký význam pro co nejčasnější zapojení veřejnosti do věcí veřejných a pro kultivaci veřejného mínění. Tímto **zapojením veřejnosti a umožněním její účasti na obecním dění lze předejít mnoha budoucím nedorozuměním**, která následně vedou k předpojatostem a nevrzivostem, které

Cena Petra Parlěže 2009

Nečín

se nesnadno překonávají a v důsledku vedou k nedohodě a sporům.

Z hlediska architektury a výkonu povolání autorizovaných architektů, popřípadě autorizovaných stavebních inženýrů, je tento zákon důležitý zejména v souvislosti s:

- kvalifikačními a profesními předpoklady uchazečů o veřejnou zakázku,
- obsahem a rozsahem nabídky a požadavkem na „plnění předmětu zakázky“ již v rámci nabídky,
- vztahem architektonických a ur-

banistických soutěží k zadávání veřejných zakázek (neboli vztahem Soutěžního řádu ČKA a zákona o veřejných zakázkách),

- ochranou autorských práv jako práv k duševnímu vlastnictví v procesu zadávání veřejné zakázky na zhotovení architektonického a/nebo urbanistického díla.

Vztah architektonické či urbanistické soutěže k zadávání veřejných zakázek, neboli vztah Soutěžního řádu České komory architektů k zákonu o veřejných zakázkách je nepochybně

tématem mimořádně závažným. Plyne totiž ze samé podstaty architektury a urbanismu a jejich místa v lidském životě a bytí. Pochopitelná je snaha zadavatelů dozvědět se o architektovi (urbanistovi) a jeho přístupu k dílu zcela individuálnímu (definovanému určitým místem, určitým časem a určitým klientem) co největší podrobnosti, nebo dozvědět se co nejdříve co nejvíce o dílu samém. Těto oprávněné touze zadavatelů lze vyhovět, aniž je tím nutně znehodnocována profese sama i obecné smluvní vztahy mezi zadavatelem a uchazečem o veřejnou zakázku. Lze totiž vypsát architektonickou či urbanistickou soutěž za podmínek v kulturních zemích obvyklých.

Neboť je to právě kvalita architektonického či urbanistického návrhu, která velmi výrazně předznamenává kvalitu celého díla (stavby nebo plánu). V tomto smyslu plní nejlépe účel opatřit si architektonický či urbanistický návrh (to jest názor) i pro veřejný sektor soutěž architektonická, popřípadě urbanistická. Ustanovení § 23 odst. 6 zákona výslovně stanoví, že veřejnou zakázku lze zadat zájemci také v **případě, kdy v souvislosti se zakázkou proběhla soutěž o návrh** (například architektonická soutěž) a její vyhlásovatel, resp. zadavatel veřejné zakázky se dohodne na zhotovení projektové dokumentace s vítězem, resp. s vítězi (oceněnými) této soutěže. Podrobnější úprava soutěží o návrh, a to pro případ zadávání nadlimitních zakázek, je obsažena v ustanoveních § 102 až 109 zákona o veřejných zakázkách (k tomu viz výše).

Toto řešení je nesporně nejčistším způsobem zadání veřejné zakázky na architektonické či urbanistické (autorské) dílo, popřípadě dokumentace z něj vycházející, neboť je podloženo výsledkem soutěže, v níž byly kvalifikovanou porotou posouzeny kvality díla, a tudíž je důvodný předpoklad, že veřejné prostředky budou účelně (šetrně) a účinně vynaloženy a použity.

JUDr. et PhDr. Jiří Plos
sekretář České komory architektů